

TRUNG THÀNH VỚI TỔ QUỐC, PHỤNG SỰ NHÂN DÂN - PHẨM CHẤT QUAN TRỌNG HÀNG ĐẦU TRONG ĐẠO ĐỨC NHÀ GIÁO THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ LINH (*)

Tóm tắt: Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh dành nhiều sự quan tâm đến đạo đức của đội ngũ nhà giáo. Đây chính là sự ghi nhận, động viên, đánh giá cao của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta đối với đội ngũ nhà giáo, đồng thời cũng đặt ra yêu cầu, trọng trách lớn lao đối với đội ngũ này. Công tác bồi dưỡng đạo đức, đặc biệt là phẩm chất đạo đức trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân là một nội dung quan trọng trong quan điểm xây dựng đội ngũ nhà giáo của Người.

Từ khóa: Bồi dưỡng đạo đức; đội ngũ nhà giáo; tư tưởng Hồ Chí Minh.

Abstract: During his lifetime, President Ho Chi Minh paid great attention to the ethics of the teaching workforce. This reflects both his and our Party's recognition, encouragement, and high appreciation of teachers, while also imposing significant responsibilities on them. The cultivation of ethics, particularly the moral qualities of loyalty to the Fatherland and dedication to serving the people, is a crucial aspect of his vision for building the teaching profession.

Keywords: Ethical cultivation; teaching workforce; Ho Chi Minh's ideology.

Ngày nhận bài: 02/02/2025

Ngày biên tập: 14/5/2025

Ngày duyệt đăng: 19/5/2025

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang”⁽¹⁾. Theo Người, đạo đức nhà giáo là sự nhận thức và thực hành các quan điểm, nguyên tắc, quy tắc, chuẩn mực xã hội mang tính đặc thù của nghề sư phạm, quy định thái độ và hành vi ứng xử của nhà giáo trong nhà trường và đời sống xã hội, phù hợp với yêu cầu phát triển của đất nước. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phẩm chất trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân của nhà giáo không chỉ là cơ sở lý luận sâu sắc mà còn là những bài học kinh nghiệm thực tiễn quý báu, thiết thực để xác định chiến lược giáo dục và đề ra những chủ trương, chính sách đúng đắn, hiệu quả trong công tác giáo dục nói chung và công tác xây dựng, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức đội ngũ

nhà giáo nói riêng, góp phần quan trọng vào công cuộc phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, vươn mình trong kỷ nguyên mới.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phẩm chất đạo đức trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân của đội ngũ nhà giáo

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu. Các cô, các chú phải nhận rõ trách nhiệm của mình”⁽²⁾. Để hoàn thành sứ mệnh cao cả và vinh quang của mình, đội ngũ nhà giáo phải toàn diện, có đủ cả đức và tài, “hồng” và “chuyên”, trong đó đức là gốc. Trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân là tiêu chuẩn có vị trí, vai trò hàng đầu trong hệ thống chuẩn mực đạo đức nhà giáo. Thông qua đó, thể hiện ý thức chính trị, nghề nghiệp của nhà giáo, đồng thời định hướng sự phát triển, củng cố các chuẩn mực khác theo đúng lý tưởng cao cả của nhà giáo.

(*) ThS; Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, phẩm chất trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân được thể hiện qua những nội dung sau:

Một là, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói: “Chúng ta không một phút nào được quên lý tưởng cao cả của mình là phấn đấu cho Tổ quốc ta hoàn toàn độc lập, cho chủ nghĩa xã hội hoàn toàn thắng lợi trên đất nước ta”⁽³⁾. Đối với nhà giáo, lòng trung thành ấy thể hiện trước hết ở việc nhận thức đúng đắn vai trò, trách nhiệm của mình trong sự nghiệp “trồng người”, kiên định mục tiêu giáo dục, không dao động trước những cám dỗ vật chất hay những quan điểm sai trái, lệch lạc. Nhà giáo tốt không chỉ có năng lực chuyên môn mà còn có lập trường tư tưởng vững vàng, tuyệt đối tin tưởng vào con đường cách mạng. Đồng thời, không ngừng rèn luyện phẩm chất đạo đức cách mạng, sẵn sàng chấp nhận gian khổ để hoàn thành nhiệm vụ, lấy lợi ích của đất nước, của Nhân dân làm mục tiêu cao nhất.

Hai là, luôn đặt lợi ích của Tổ quốc lên trên hết, trước hết. Trong buổi nói chuyện với các thầy, cô giáo lớp Nghiên cứu chính trị khóa I, Trường Đại học Nhân dân, Người ân cần căn dặn: “Cô giáo, thầy giáo trong chế độ ta cần phải góp phần vào công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa. Phải có chí khí cao thượng, phải “tiên ưu hậu lạc” nghĩa là khó khăn thì phải chịu trước thiên hạ, sung sướng thì hưởng sau thiên hạ. Đây là đạo đức cách mạng”⁽⁴⁾. Lợi ích tối cao của Tổ quốc chính là độc lập, tự do, toàn vẹn lãnh thổ, là sự nghiệp xây dựng một đất nước phồn vinh, nhân dân ấm no, hạnh phúc. Việc đặt lợi ích của Tổ quốc lên trên hết đồng nghĩa với việc người thầy phải không ngừng phấn đấu nâng cao năng lực chuyên môn, phẩm chất đạo đức, ý thức trách nhiệm và tinh thần cống hiến cho quốc gia - dân tộc. Mặt khác, để hoàn thiện phẩm chất đạo đức đó, đòi hỏi nhà giáo phải vượt qua tư tưởng vị kỷ, tránh xa biểu hiện chạy theo danh vọng, lợi ích cá nhân, không bị chi phối bởi các tác động tiêu cực từ xã hội. Họ phải là những tấm gương sáng về lòng yêu nước, sẵn sàng hiến thân vì sự nghiệp giáo dục, vì mục tiêu đào tạo lớp người kế tục cách mạng.

Ba là, hết lòng, hết sức phục vụ Nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Việc gì có lợi cho dân thì làm. Việc gì có hại cho dân thì phải tránh”⁽⁵⁾. Theo Người, Nhân dân là chủ thể của cách mạng, là lực lượng sáng tạo vĩ đại, vì vậy phục vụ Nhân dân không chỉ là nhiệm vụ mà còn là danh dự, là trách nhiệm thiêng liêng của mỗi người thầy trong sự nghiệp giáo dục. Nhà giáo không chỉ truyền dạy chữ mà còn phải chăm lo đến sự trưởng thành toàn diện của học trò, góp phần bồi dưỡng lớp người mới cho đất nước. Người nhấn mạnh: “Nếu giáo viên tách rời ra, tự cho mình là trí thức, thì làm sao quần chúng coi trọng được. Không phải riêng thầy giáo, mà các cán bộ khác cũng thế, phải cùng với quần chúng làm thành một khối... Muốn quần chúng yêu thương thì phải cùng với quần chúng kết thành một khối. Như thế thì phải khó nhọc, chứ không phải gặp ai cứ nói tôi yêu, tôi yêu... Phải giúp đỡ nhân dân, việc lớn, việc nhỏ đều tổ ra yêu đồng bào thực sự”⁽⁶⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu mỗi nhà giáo phải thực hành lối sống cần, kiệm, liêm, chính; tránh xa bệnh thành tích, tư lợi cá nhân; luôn gần gũi, lắng nghe và thấu hiểu tâm tư, nguyện vọng của Nhân dân; luôn nêu cao tinh thần tự phê bình, cầu thị, không ngừng học hỏi, đổi mới phương pháp giảng dạy để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của xã hội.

2. Giải pháp bồi dưỡng phẩm chất trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân theo tư tưởng Hồ Chí Minh cho đội ngũ nhà giáo

Kế thừa di sản của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng đạo đức nhà giáo, Đảng và Nhà nước ta đã đề ra chiến lược phát triển nguồn nhân lực giáo dục, chú trọng xây dựng người thầy giáo, cô giáo có đầy đủ phẩm chất về đạo đức và tài năng. Theo đó, Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013, Hội nghị Trung ương lần thứ 8 khóa XI (Nghị quyết số 29-NQ/TW) về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế đã tiếp tục khẳng định quan điểm: “Giáo dục và đào tạo là quốc sách

hàng đầu, là sự nghiệp của Đảng, Nhà nước và của toàn dân⁽⁷⁾ và đề ra 09 nhiệm vụ, trong đó có nhiệm vụ về “Phát triển đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo” nhằm chuẩn hóa đội ngũ nhà giáo theo từng cấp học và trình độ đào tạo, đồng thời có cơ chế kiên quyết đưa ra khỏi ngành đối với những người không đủ phẩm chất, năng lực, không đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ.

Thực tế thời gian qua cho thấy, phần lớn đội ngũ nhà giáo có phẩm chất đạo đức tốt, thể hiện ở sự cống hiến, trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân. Tuy nhiên, trong bối cảnh đất nước đang đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, bên cạnh những thành tựu to lớn đã đạt được, các vấn đề như mặt trái của cơ chế thị trường, phân hóa giàu nghèo, suy thoái đạo đức, tư tưởng, lối sống và các tệ nạn xã hội ngày càng tác động mạnh mẽ đến mọi lĩnh vực, trong đó có giáo dục. Vì vậy, việc bồi dưỡng phẩm chất trung thành với Tổ quốc, tận tụy phụng sự Nhân dân trở thành yêu cầu cấp thiết đối với mỗi nhà giáo. Theo đó, cần tập trung thực hiện đồng bộ, hiệu quả các giải pháp sau:

Một là, tăng cường vai trò của cấp ủy, tổ chức đảng trong bồi dưỡng phẩm chất nhà giáo.

Cấp ủy, tổ chức đảng ở các nhà trường cần thường xuyên tổ chức sinh hoạt chính trị tư tưởng, học tập nghị quyết, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh một cách thực chất, tránh hình thức. Đồng thời, các cấp ủy phải nắm chắc tình hình tư tưởng của giáo viên, phát hiện kịp thời những biểu hiện lệch lạc để có biện pháp uốn nắn, hỗ trợ phù hợp. Bên cạnh đó, tổ chức đảng cần làm tốt công tác kiểm tra, giám sát, đánh giá đúng thực chất quá trình rèn luyện phẩm chất đạo đức của đảng viên là giáo viên; có cơ chế biểu dương, khen thưởng, giới thiệu nhân tố tích cực, bồi dưỡng phát triển Đảng trong đội ngũ nhà giáo. Chính vai trò lãnh đạo và định hướng của cấp ủy sẽ là nhân tố bảo đảm tính thống nhất, xuyên suốt và hiệu quả của công tác bồi dưỡng đạo đức nhà giáo theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Ban Giám hiệu các nhà trường cần xây dựng kế

hoạch chiến lược dài hạn về giáo dục phẩm chất đạo đức cho đội ngũ giáo viên, trong đó gắn mục tiêu bồi dưỡng tinh thần yêu nước, trung thành với Tổ quốc, tận tụy phục vụ Nhân dân với các hoạt động cụ thể. Việc kết hợp đánh giá đạo đức nghề nghiệp trong quy trình thi đua - khen thưởng và xét nâng lương, đề bạt sẽ tạo động lực để giáo viên nỗ lực rèn luyện bản thân.

Tổ chức công đoàn, các khoa, tổ chuyên môn có trách nhiệm tích hợp nội dung giáo dục đạo đức trong hoạt động sinh hoạt chuyên đề, tọa đàm học thuật, qua đó giúp giáo viên nhận thức rõ hơn vai trò của đạo đức nghề nghiệp trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay. Đoàn Thanh niên tổ chức các hoạt động mang tính giáo dục lý tưởng, đạo đức và phong cách sống tích cực, tạo cơ hội để giáo viên trẻ học hỏi, giao lưu, lan tỏa giá trị tốt đẹp trong nhà trường. Sự phối hợp nhịp nhàng, đồng bộ giữa các tổ chức trong nhà trường sẽ tạo nên một hệ sinh thái giáo dục bền vững, nơi mà phẩm chất đạo đức trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân không chỉ là khẩu hiệu mà sẽ trở thành phương châm sống và hành động thường xuyên của đội ngũ nhà giáo.

Hai là, kết hợp giáo dục đạo đức và bồi dưỡng kiến thức pháp luật cho đội ngũ nhà giáo.

Pháp luật và đạo đức có mối quan hệ gắn bó mật thiết, bổ trợ lẫn nhau. Khi đạo đức làm nền cho hành vi ứng xử, thì pháp luật đóng vai trò khuôn khổ định hướng. Do đó, việc nâng cao kiến thức pháp luật sẽ giúp đội ngũ nhà giáo nhận thức rõ hơn giới hạn hành vi nghề nghiệp, tránh vi phạm quy định và chuẩn mực đạo đức xã hội. Đồng thời, hiểu biết pháp luật giúp giáo viên tích cực tham gia bảo vệ quyền lợi học sinh, đấu tranh với những biểu hiện tiêu cực, sai trái trong môi trường giáo dục. Các nhà trường cần tổ chức các buổi tuyên truyền, tọa đàm chuyên đề kết hợp giữa đạo đức và pháp luật, đưa nội dung giáo dục pháp luật vào sinh hoạt chuyên môn định kỳ. Việc sử dụng tình huống thực tế, bản án rút kinh nghiệm, hoặc mô phỏng vụ việc pháp lý trong ngành Giáo dục và đào tạo có thể giúp giáo viên nâng cao khả năng ứng xử, xử lý tình huống

phù hợp với chuẩn mực pháp luật và đạo đức nghề nghiệp. Bên cạnh đó, cần phối hợp với các cơ quan chuyên môn như Sở Tư pháp, Hội Luật gia để tổ chức các lớp tập huấn, cập nhật văn bản pháp luật liên quan đến giáo dục và đào tạo. Từ đó, xây dựng một đội ngũ nhà giáo vừa vững vàng về lý tưởng, phẩm chất đạo đức, vừa có nhận thức pháp luật sâu sắc, phục vụ tốt cho sự nghiệp trồng người trong thời kỳ đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế.

Ba là, phát huy vai trò tự bồi dưỡng và tu dưỡng đạo đức của nhà giáo.

Tự rèn luyện là biểu hiện cao nhất của tinh thần trách nhiệm cá nhân đối với sự nghiệp giáo dục và sự nghiệp cách mạng. Để phát huy hiệu quả vai trò tự bồi dưỡng, mỗi thầy giáo, cô giáo cần xây dựng cho mình kế hoạch rèn luyện cụ thể, phù hợp với năng lực và hoàn cảnh công tác; thường xuyên tự đánh giá lại hành vi, thái độ, chuẩn mực đạo đức của bản thân để kịp thời điều chỉnh, không ngừng nâng cao phẩm chất chính trị, đạo đức nghề nghiệp. Việc đọc sách, nghiên cứu các tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, học tập các gương sáng trong ngành Giáo dục cũng là phương thức hữu hiệu giúp nâng cao nhận thức và động lực tu dưỡng. Ngoài ra, các nhà trường cần khuyến khích, hỗ trợ quá trình tự bồi dưỡng của giáo viên thông qua các hoạt động tập huấn, hội thảo chuyên đề về đạo đức nghề nghiệp; tổ chức các cuộc thi viết, kể chuyện về tấm gương đạo đức nhà giáo. Đồng thời, xây dựng cơ chế đánh giá, biểu dương những nhà giáo có tinh thần cầu tiến, nỗ lực tự hoàn thiện để tạo động lực thi đua trong toàn ngành.

Bốn là, xây dựng môi trường sư phạm trong sạch, mẫu mực.

Một môi trường sư phạm lành mạnh, dân chủ, đoàn kết, tôn trọng giá trị chuẩn mực có ảnh hưởng to lớn đến quá trình hình thành và phát triển phẩm chất đạo đức của đội ngũ nhà giáo, sẽ là nơi lý tưởng để nhà giáo yên tâm công tác, rèn luyện và cống hiến. Do đó, cần xây dựng các mối quan hệ trong nhà trường dựa trên nền tảng đạo đức nghề nghiệp, tinh thần đoàn kết, hỗ trợ và chia sẻ. Đảng, Nhà nước, cấp ủy, chính quyền địa phương cần

tiếp tục quan tâm, chăm lo đời sống vật chất và tinh thần cho đội ngũ nhà giáo, làm cơ sở để họ phát huy phẩm chất đạo đức trung thành với Tổ quốc, phụng sự Nhân dân được tốt hơn. Đồng thời, cần kiên quyết chống các biểu hiện tiêu cực như bè phái, nể nang, vi phạm đạo đức nghề nghiệp. Tổ chức đảng, ban giám hiệu và các tổ chức đoàn thể trong nhà trường cần làm tốt vai trò xây dựng môi trường giáo dục thân thiện, gắn kết; chủ động phát hiện, tuyên dương các tấm gương người tốt, việc tốt; khích lệ sự sáng tạo, dẫn thân vì tập thể, vì sự nghiệp “trồng người”.

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, người thầy không chỉ là người truyền đạt tri thức mà còn là tấm gương đạo đức, là người “trồng người” phục vụ cho lợi ích lâu dài của dân tộc. Do đó, bồi dưỡng phẩm chất chính trị, đạo đức cho nhà giáo phải được thực hiện đồng bộ, liên tục và toàn diện với sự tham gia của nhiều chủ thể: từ bản thân mỗi nhà giáo, đến cấp ủy đảng, ban giám hiệu, các tổ chức đoàn thể trong trường học. Đồng thời, cần phát huy vai trò môi trường sư phạm, các tấm gương sáng, kết hợp giữa giáo dục tư tưởng, pháp luật và đạo đức nghề nghiệp, góp phần hình thành đội ngũ nhà giáo vững vàng về tư tưởng, chuẩn mực về đạo đức, đủ năng lực đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, góp phần hiện thực hóa mục tiêu xây dựng nền giáo dục nhân văn, hiện đại và giàu bản sắc dân tộc./

Ghi chú:

(1) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 14, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.402-403.

(2), (6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 12, sdd, tr.269, tr.271.

(3) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, sdd, tr. 467.

(4), (5) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 4, sdd, tr.203, tr.21.

(7) Cổng Thông tin điện tử Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, <https://moet.gov.vn>, ngày 05/11/2013.